

Aan uitdagingen geen gebrek!

Een analyse van de beleidsintenties van de ministers van Justitie en Binnenlandse Zaken

BRICE DE RUYVER^a



Panopticon, 36 (2), 81-87

© 2015 MAKLU | ISSN 0771-1409 | MARCH 2015

- ^a Gewoon hoogleraar strafrecht en criminologie, Institute for International Research on Criminal Policy (IRCP), Universiteit Gent (Corresp.: Brice.Deruyver@UGent.be).

Justitie en veiligheid blijven hoog op de politieke agenda staan. Niet dat de meeste politici daar echt op aansturen, maar de ontwikkelingen op het vlak van veiligheid, nationaal en internationaal, en de niet-aflatende stroom van structurele en punctuele problemen waarmee de Belgische justitie blijft kampen, zorgen ervoor dat de aandacht van de ‘rechtsonderhorigen’ groot blijft. De media spelen er dankbaar op in en houden de druk op de ketel.

Het was bij het aantreden van de regering MICHEL dan ook uitkijken naar de beleidsintenties van de nieuwe Veiligheidsexcellenties, Koen GEENS (Justitie) en Jan JAMBON (Binnenlandse Zaken en Veiligheid). Voor de eerste lag een aantreden op Justitie aanvankelijk niet voor de hand. Ondertussen zijn we een aantal maanden verder, heeft minister Geens de kans gekregen om de toestand van de Belgische Justitie realistisch in te schatten en weet hij dat het departement één grote uitdaging is.

Voor minister Jambon ligt de situatie anders. Van bij de opstart van de regeringsonderhandelingen was het duidelijk dat hij door zijn partij, die in de verkiezingen hoog had ingezet op het veiligheidsthema, naar voren werd geschoven als toekomstig minister van Binnenlandse Zaken. Een dubbele reden om uit te kijken naar het regeerakkoord en naar de beleidsverklaring van minister Jambon.

1. DE BELEIDSPLANNEN OP JUSTITIE: HOE VOLUNTARISME EN REALISME MET ELKAAR VERZOENEN?

In lijn met het bovenstaande, ligt het voor de hand dat we hier in eerste instantie aandacht besteden aan de beleidsintenties voor Justitie, meer specifiek de plannen op het vlak van het strafrechtelijk beleid. Het minste wat men kan zeggen, is dat de regering en de minister van Justitie de lat bijzonder hoog leggen: men wil zowel het Strafwetboek als het Wetboek van Strafvordering moderniseren en tot transparante, vlot hanteerbare instrumenten van een performante strafrechtsbedeling maken. De vorige minister van Justitie, Annemie TURTELBOOM, had met het oog op de hervorming van het Wetboek van Strafvordering al een expertengroep samengesteld die, recentelijk, een omvangrijk rapport heeft neergelegd. Het is de bedoeling om dit rapport voor te leggen aan een multidisciplinair samengestelde commissie die, volgens het regeerakkoord, het mandaat krijgt om, rekening houdende met een aantal oriëntaties die de regering wenst mee te geven, een product af te leveren dat, achteraf, in de vorm van een wetsontwerp kan worden ingediend. In zijn beleidsverklaring heeft de minister van Justitie het over een ‘multidisciplinaire klankbordcommissie’, wat toch nog

iets anders is dan een commissie die het mandaat krijgt om zelf een wetsontwerp voor te bereiden. Het valt te hopen dat deze commissie even snel en efficiënt werkt als de expertengroep.

Hoe dan ook, men mag de omvang van het werk niet onderschatten. Er is nog een hele weg af te leggen voor we toe zijn aan een nieuw wetboek van strafvordering. Toch zijn er redenen tot optimisme. Als men voortbouwt op het werk van de expertengroep en men hanteert een strikte timing in de multidisciplinair samengestelde commissie, moet het mogelijk zijn om deze legislatuur het titanenwerk af te ronden. Veel hangt af van de aansturing van het proces. Het is meer dan wenselijk dat de minister van Justitie die taak op zich neemt en de regie van het hervormingsproces houdt, ook al omdat hij de komende maanden en jaren een aantal vernieuwingen wil doorvoeren die, idealiter, dienen geïntegreerd in het nieuwe wetboek. In het regeerakkoord en in de beleidsverklaring van Justitie worden ter zake heel wat initiatieven in het vooruitzicht gesteld.

Men wil zo de mogelijkheid voorzien om te verschijnen voor de rechtbank op basis van een voorafgaandelijke erkenning van schuld, men denkt aan een uitbreiding van de bemiddeling in strafzaken, men wil de uitgebreide minnelijke schikking verder verfijnen en stroomlijnen, de Salduz-wet moet worden aangepast aan de EU-richtlijn 2013/48/EU, en men streeft naar een aanpassing en het beperken van de misdrijven die door het Hof van Assisen worden berecht. Bijkomend is het de bedoeling om de verjaringstermijnen aan te passen, en wil men werk maken van een statuut en een procedure van aanstelling voor de gerechtsdeskundigen in strafzaken. Het zijn maar voorbeelden van een meer uitgebreide lijst van vooropgestelde wetgevende initiatieven die deel uitmaken van het grotere project van herziening van de strafvordering. De lijst groeit ondertussen nog aan. De minister van Justitie wil de wetgeving op de bijzondere opsporingsmethoden herzien en vooral het afluisteren een invulling geven die in overeenstemming is met de technologische ontwikkelingen en met de modi operandi in de criminele wereld (De Standaard, 02.02.2015). De minister zet bovendien hoog in op een snellere afhandeling van de strafdossiers, wat hem trouwens al onmiddellijk kritiek opleverde van een aantal Brusselse magistraten die zijn plannen afdeden als onhaalbaar.

De hervorming van de strafprocedure en de creatie van een nieuw Wetboek van Strafvordering dient zich aan als een imposante werf. Een nieuw Strafwetboek erbovenop getuigt van een nooit geziene ambitie. Niemand betwijfelt de noodzaak van een nieuw Strafwetboek, maar iedereen die enigszins op de hoogte is van eerdere mislukte pogingen, weet dat het echt niet eenvoudig zal zijn om deze opdracht tot een goed einde te brengen. Meer dan de strafprocedure, ligt het materieel strafrecht, politiek en maatschappelijk, gevoelig. De regering hanteert voor de herziening van het Strafwetboek dezelfde werkwijze als voor de hervorming van het Wetboek van Strafvordering, wat voor beide projecten versterkend zal werken. Het grote project belet niet dat er ondertussen verder werk zal worden gemaakt van de uitbreiding van het straffenarsenaal, een beweging die ook al onder de vorige legislatuur was opgestart met de invoering van de probatie en het elektronisch toezicht als autonome straffen. Nu wil men de verbeurdverklaring als hoofdstraf invoeren, een meer dan verdedigbaar voorstel. Het is goed dat de regering beseft dat het uitbreiden van het straffenarsenaal met de verbeurdverklaring maar zin heeft als men – eindelijk – werk maakt van een consequente, efficiënte en effectieve uitvoering van de vermogensstraffen, waaronder de verbeurdverklaring. Al te lang laat de Belgische overheid veel geld liggen dat een armlastig departement als Justitie zo goed zou kunnen gebruiken. Het regeerakkoord maakt melding van het plan om verbeurd verklaard materiaal of het resultaat van de verkoop ervan, te laten gebruiken door de politiediensten. Men zou daar veel verder moeten in gaan. Waarom laat men in beslag genomen voertuigen niet gebruiken door de politie? Volgt achteraf een

verbeurdverklaring, dan is er geen probleem. Zo niet, dan betaalt men aan de eigenaar de kosten voor het gebruik. Nu betaalt men torenhoge bedragen voor het stockeren van wagens en ander in beslag genomen materiaal. Na enkele jaren is een dergelijke wagen niet meer bruikbaar, laat staan nog iets waard.

De regering beseft dat de strafrechtsbedeling af moet van het euvel van de niet-uitvoering van de korte gevangenisstraf. Er zijn twee mogelijkheden: of men voert consequent uit, of men schrapt de mogelijkheid om voor bepaalde lichtere misdrijven een korte gevangenisstraf uit te spreken. De regering denkt aan het laatste en wil in voorkomende gevallen de gevangenisstraf vervangen door een werkstraf, elektronisch toezicht of een probatie als autonome straf. Bijna 130 jaar nadat minister van Justitie Jules LEJEUNE de wet op de voorwaardelijke veroordeling liet stemmen (31 mei 1888), precies om de desocialiserende effecten van de korte gevangenisstraf te vermijden, zou het een verstandige beslissing zijn om in zijn voetsporen te treden. De hoofdreden waarom de korte gevangenisstraf de afgelopen decennia niet werd uitgevoerd, plaatsgebrek, is trouwens nog lang niet opgelost, ook al daalt de graad van overbevolking sedert enige tijd. Volgens een recent rapport van de Raad van Europa bedroeg de graad van overbevolking 23% in 2013. Volgens het Directoraat-generaal van de penitentiaire inrichtingen zitten we nu nog aan 10% overbevolking. Misdrijven en straffen vormen het wezen van het strafrecht. De niet-uitvoering van een uitgesproken straf tast de essentie van de strafrechtsbedeling aan. De vorige minister van Justitie heeft haar best gedaan om via elektronisch toezicht een alternatief toe te passen, maar het blijft een negatie van de rechterlijke uitspraak. Wat uiteindelijk de uitkomst mag zijn van de reflectie over de zin of onzin van het behoud van de korte gevangenisstraf, de regering is in elk geval besloten om de circulaire met betrekking tot de uitvoering van korte straffen vanaf 4 maanden te herzien. Het brengt ons bij het luik 'strafuitvoering en gevangeniswezen' van het regeerakkoord. De masterplannen worden verder uitgevoerd, al denkt men ook aan 'andere maatregelen' dan de uitbreiding van de gevangenscapaciteit. In dezelfde cryptische bewoording wordt een bijsturing van de basiswet gevangeniswezen in het vooruitzicht gesteld.

De regering is zinnens om het hard te spelen op het vlak van de invoering van de verzekerde dienstverlening bij het gevangeniswezen, het veiligheidskorps en het nationaal centrum voor elektronisch toezicht. Men zal het bij de politie en bij de betrokken burgemeesters graag lezen, maar volledigheidshalve dient eraan toegevoegd te worden dat het verleden leert dat de kloof tussen voornemen en werkelijkheid, in dit dossier, altijd te groot is gebleken.

Onder de hoofding 'strafuitvoering en gevangeniswezen' heeft de regering in haar akkoord een passus ingelast over de zorg voor geïnterneerden. Deze lang vergeten doelgroep is door de aanhoudende stroom van veroordelingen door het Europees Hof voor de Rechten van de Mens, de opstart van het Forensisch Psychiatrisch Centrum maar ook het niet-aftastend lobbywerk van magistraten, academici en middenveld, eindelijk een politiek thema geworden. Deze regering kondigt de oprichting aan van 'een gespecialiseerd centrum voor observatie en diagnosestelling' aan en herbevestigt dat geïnterneerden moeten worden opgevangen in een aangepaste infrastructuur met passende zorg. Hoe dit concreet zal worden gerealiseerd, is vooralsnog niet duidelijk in het regeerakkoord.

In de beleidsverklaring van de minister van Justitie wordt ook gewag gemaakt van de uitbouw van zorgtrajecten voor bepaalde categorieën van geïnterneerden: seksuele delinquenten, geïnterneerden met een verslavingsprobleem en met een mentale beperking. Dit zou gebeuren in afstemming met de minister van Volksgezondheid. De Interministeriële Conferentie Volksgezondheid, voor de gelegenheid uitgebreid met de minister van Justitie, krijgt als opdracht de organisatie en financiering van de penitentiaire gezondheidszorg voor te bereiden. Het is wel duidelijk dat de regering ervan uitgaat dat ook in deze legisla-

tuur de grote meerderheid van de geïnterneerden nog in de gevangenis zullen verblijven; hopelijk met de nodige verzorging en behandeling, wat nu helaas niet het geval is.

U leest het: er is zeker geen sprake van een gebrek aan ambitie bij deze regering en haar minister van Justitie.

De vraag is echter hoe realistisch al deze plannen zijn als men kijkt naar de precaire budgettaire toestand waarin de FOD Justitie zich bevindt. Eind januari raakte bekend dat Justitie 47.000 onbetaalde rekeningen had voor een totaal bedrag van 136 miljoen euro. De minister zelf spreekt van een toestand een rechtsstaat onwaardig. Het gaat hier niet om een erfenis van zijn voorganger, meer om een hardnekkig structureel financieel probleem van onderfinanciering dat het departement al nagenoeg vijftig jaar meesleept. De nationaal voorzitter van de Unie der Rechters in Handelszaken, Thierry GERNAY, stelde eind januari in de Juristenkrant (28 januari 2015) onomwonden: 'Als het een bedrijf was, zou Justitie dertig jaar geleden al failliet gegaan zijn. Er is personeel genoeg en dat werkt heel hard, maar het heeft geen tools.' Decennialange politieke verwaarlozing van Justitie heeft zware gevolgen gehad die zich tot op vandaag sterk laten voelen. De zaak DUTROUX heeft wel voor een keerpunt gezorgd, maar onvoldoende. Men trekt die toestand niet in enkele legislaturen recht, ook al niet omdat de modernisering van Justitie nu op bijna alle onderdelen – rechterlijke organisatie, ICT, infrastructuur, administratie, enz. – aan de orde is en dit extra uitgaven vraagt. Daarnaast wordt Justitie met steeds meer nieuwe uitdagingen geconfronteerd. Alleen al in de strafrechtsbedeling en in het veiligheidsbeleid, zorgen nieuwe fenomenen – denk maar aan cybercriminaliteit en terrorisme – voor nieuwe behoeften op het vlak van personeel, logistiek en knowhow. De gerechtskosten stijgen jaar na jaar, niet omdat er een gebrek aan budgettaire discipline heerst bij de magistraten – wat de minister van Justitie opperde –, maar omdat factoren als internationalisering en het gebruik van hoogtechnologische middelen in de criminele sector toenemen. Een strafrechtshandhaving die zich au sérieux neemt, kan niet anders dan die ontwikkelingen volgen en is verplicht een beroep te doen op duurdere opsporings- en onderzoekstechnieken met als onvermijdelijk gevolg dat de gerechtskosten stijgen. Daar is echt geen alternatief voor. Deze regering lijkt dat ook wel te beseffen. Zo stelt het regeerakkoord dat de regering zal toezien op het behoud van een performant Federaal Parket. Dit land kan het zich gewoonweg niet veroorloven om een lagere opsporingsdruk te zetten dan de buurlanden. In fenomenen als drugsproductie en -handel, vermogenscriminaliteit, mensenhandel en -smokkel, wordt dit land intens gesolliciteerd door buitenlandse criminele groepen die dankbaar gebruik maken van onze strategische ligging, logistieke infrastructuur, beperkte omvang (snel in en uit) en natuurlijk welvaart. Wie investeren in een performante strafrechtshandhaving beschouwt als een kost, kijkt best ook even naar de omvang van de sociale kosten die criminaliteit in onze samenleving veroorzaakt.

Het ziet er echter naar uit dat het ook deze legislatuur behelpen wordt met voorlopig nog minder middelen. Ook Justitie wordt mee in het besparingsbad getrokken. In principe dient in 2015 4% en in 2016, 2017 en 2018 telkens 2% bespaard te worden op de personeelskosten. Volgens minister GEENS zou dit betekenen dat in 2015 amper 1 op 6 vertrekkende magistraten kan worden vervangen. Een dramatisch vooruitzicht als men weet dat er nu al een 50-tal magistraten tekort zijn. Bij de griffiers – die even essentieel zijn voor een kwaliteitsvolle Justitie – is de situatie nog erger met een tekort van 130 griffiers. Het gevolg is dat de voorzitters van de rechtbanken zich verplicht zien kamers te sluiten met alle gevolgen voor de gerechtelijke achterstand.

Minister GEENS wil de besparingsinspanningen anders spreiden in de tijd: minder in 2015 en meer naar het einde van de legislatuur toe. Niet onbegrijpelijk in het licht van het voorgaande, maar het maakt de inspanning er niet lichter op. Het voordeel van deze precaire

toestand is wel dat de Belgische politiek, eens te meer, de kans krijgt om te tonen of men het goed voorheeft met Justitie.

2. VERDER BOUWEN OP OCTOPUS, BIJSTUREN WAAR NODIG EN AFWERKEN

De minister van Binnenlandse Zaken en Veiligheid, Jan JAMBON, vertrekt vanuit een startpositie die veel gunstiger is dan deze van zijn collega op Justitie. De FOD heeft zich de afgelopen 25 jaar permanent ontwikkeld, parallel met de uitdagingen die zich op veiligheidsvlak stelden. Meer dan Justitie heeft Binnenlandse Zaken optimaal geprofiteerd van de opportuniteit van crisismomenten en daaropvolgende beleidsplannen. Het Pinksterplan (1990) na de eerste Bendecommissie, de preventie en veiligheidscontracten (1992) na 'zwarte zondag' en het Octopusakkoord na de zaak DUTROUX, hebben Binnenlandse Zaken beleid en middelen gegeven. Er zijn strategische en operationele fundamenten gegoten waardoor ons veiligheidsbeleid stevig staat.

Het is dan ook de logica zelve dat de nieuwe regering ervoor gekozen heeft om de getrokken paden verder te bewandelen. Dit laat zich merken op diverse beleidsdomeinen die tot het wezen van Binnenlandse Zaken zijn gaan behoren. Eerst en vooral knoopt men terug aan bij de 'veiligheidsboom' zoals die in het Octopusakkoord werd geconcipeerd. Er komt – eindelijk – weer een Kadernota Integrale Veiligheid. Dit 'moederdocument' van ons geïntegreerd en integraal veiligheidsbeleid zal de dragende lijnen en de prioriteiten in het veiligheidsbeleid van de federale regering vastleggen. In tegenstelling tot de vorige minister van Binnenlandse Zaken die zich graag positioneerde als de enige verantwoordelijke voor het veiligheidsbeleid in dit land, keert deze regering en haar minister van Binnenlandse Zaken terug naar de orthodoxie van een geïntegreerd en integraal veiligheidsbeleid: een integrale aanpak van veiligheidsfenomenen vanuit een geïntegreerde samenwerking tussen alle relevante actoren. Met de zesde staats hervorming wil de regering, meer dan ooit, de Gemeenschappen en ook het lokaal niveau betrekken bij de uitwerking van de Kadernota.

Er wordt ook gesleuteld aan de structurering van en de samenwerking tussen de inlichtingen- en veiligheidsdiensten. Het regeerakkoord gewaagt van verkokering en concurrentie tussen de inlichtingen- en veiligheidsdiensten. Of het zo erg is, valt af te wachten en wordt vooralsnog niet bevestigd in concrete dossiers. Daar tegenover staat dat bv. inlichtingen- en politiediensten een andere finaliteit hebben maar vaak actief zijn in dezelfde fenomenen. Enige concurrentie valt daarbij niet uit te sluiten. Zolang ze goed aangestuurd blijven en de noodzakelijke informatie doorspelen naar de bevoegde diensten – Federaal Procureur en OCAD – kan dat best efficiënt werken.

De Nationale Veiligheidsraad vervangt het Ministerieel Comité Inlichtingen en Veiligheid als hoogste veiligheidsorgaan in het land. Het staat nog verkeerd in zowel het regeerakkoord als in de beleidsverklaring van de minister van Binnenlandse Zaken en Veiligheid – de Nationale Veiligheidsraad zou het College voor Inlichtingen en Veiligheid (CIV) vervangen, wat onlogisch zou zijn – maar dat is ondertussen rechtgezet. Het ziet er overigens niet naar uit dat de naamsverandering tot enige bevoegdheidsverschuiving aanleiding zal geven. We komen verder nog even terug op de rol van de Nationale Veiligheidsraad en van het CIV bij de aanpak van radicalisme, extremisme en terrorisme.

Het regeerakkoord schenkt, op het eerste zicht, nogal wat aandacht aan het onderdeel preventie. Bij nader inzien gaat het om een reeks van divergerende aandachtspunten waar men in deze legislatuur werk wil van maken maar waar de link met preventie niet altijd even evident is. Zo wil men de volgende cyclus van zonale veiligheidsplannen afstemmen op de lokale beleidscycli en wil men ook de planlast voor de politiezones verminderen. De regering wil aan de private veiligheidssector een duidelijke plaats in het veiligheidsbeleid

geven. Zo is het de bedoeling om taken die, naar aanleiding van het kerntakendebat bij de politie, niet als kerntaak van politie worden geïdentificeerd en toch dienen te gebeuren, te laten uitvoeren door de private veiligheid. Daarnaast zal de bestaande regelgeving in de sector van de private veiligheid worden geëvalueerd en waar nodig aangepast. De regering denkt ook aan een uitbreiding van de regelgeving inzake bestuurlijke handhaving. Grenscriminaliteit blijft een prioritair fenomeen en wat het drugsbeleid betreft, ziet het er niet naar uit dat er aan het bestaande beleid veel wordt veranderd. Het gebruik van drugs in de publieke ruimte kan niet het voorwerp uitmaken van een gedoogbeleid, maar dat is altijd al zo geweest.

Wat het luik 'politie' betreft, schrijft de regering zich volledig in de grondslagen van de Octopushervorming: een gemeenschapgerichte politiezorg met voldoende ruimte voor de wijkwerking, een geïntegreerde en ketengerichte aanpak en vooral gericht op de kerntaken van politie. De administratieve druk moet naar beneden, het statuut moet eenvoudiger en transparanter met een functionele verloning. Er moet meer ruimte voor mobiliteit komen, ook voor het CALog personeel dat de kans moet krijgen om in mobiliteit te gaan naar andere federale overheidsdiensten.

Het groot aantal politiezones moet worden afgebouwd en in elk geval worden schaalvergrotingsprocessen aangemoedigd. In dat verband zal er ook werk worden gemaakt van de verdere implementatie van de optimalisering van de federale politie, waarbij ook hier de klemtoon ligt op de versterking van de operationele capaciteit. Een aantal vaste pijnpunten, zoals de informatisering van de geïntegreerde politie en de versterking van de technische en wetenschappelijke politie, staan ook nu weer op de agenda.

Bij heel wat aangekondigde initiatieven staat uitdrukkelijk vermeld: 'budgettair neutraal'. De budgettaire mogelijkheden zijn voor deze FOD even beperkt als bij Justitie. De vertrekbasis is echter veel beter, waardoor de eigenlijke werking minder in het gedrang komt.

3. DE STRIJD TEGEN RADICALISME EN AANVERWANTEN: MEER DAN OOIET EEN SPEERPUNT IN HET VEILIGHEIDSBELEID

De minister van Veiligheid en Binnenlandse Zaken zet hoog in op de aanpak van radicalisering en terrorisme. In zijn beleidsverklaring van 4 december 2014, ruim voor de aanslagen in Parijs en Kopenhagen en voor de verijdelde aanslagen opgezet vanuit o.a. Verviers, wordt uitvoerig ingegaan op de huidige en toekomstige rol van de diverse actoren betrokken bij de strategie en bij de operationalisering van de strategie inzake radicalisering en aanverwante problemen.

De minister volgt daarbij de veiligheidsketen en past de principes toe van een integrale en geïntegreerde aanpak van een veiligheidsfenomeen, wat in lijn ligt met de aanpak die tot op heden werd gevolgd. Op preventief vlak worden meer middelen ingezet om deze pijler te versterken. Kennis en een evidence based beleid zijn de hoekstenen van het preventiebeleid. Alle stakeholders worden uitgenodigd om hierover te reflecteren en hun knowhow in te brengen. Een deradicaliseringsbeleid wordt vooral op lokaal niveau geïmplementeerd en dus vervullen de lokale overheden een centrale rol die nog verder wordt versterkt en ondersteund. Kennis is macht en gedeelde kennis kan dit nog versterken. Overleg en informatie-uitwisseling tussen alle relevante diensten zijn de scharnieren die essentieel zijn voor een performant beleid. Het crisiscentrum dat al vele jaren op dit vlak mee in de spits van het beleid loopt, ziet die rol bevestigd en zelfs versterkt. De door de vorige regering opgerichte Task Force Syrië en het Platform 'returnees' blijven hun coördinerende rol vervullen. Hetzelfde geldt natuurlijk voor OCAD en voor de politie en inlichtingendiensten die op dit vlak actief zijn.

Tot slot worden er een aantal maatregelen in het repressieve veld in het vooruitzicht gesteld. Deze maatregelen maken ondertussen deel uit van de zogenaamde 12 antiterrorisme maatregelen die op 16 januari jl. door de Ministerraad werden goedgekeurd. Deelname aan bepaalde buitenlandse conflicten wordt strafbaar gesteld en zwaarder bestraft dan nu het geval is met de wet van 1 augustus 1979. Wie veroordeeld wordt voor terroristische misdrijven of ernstige inbreuken op de wet van 1 augustus 1979 riskeert, bij dubbele nationaliteit, door een rechterlijke beslissing de Belgische nationaliteit te verliezen. Wie niet over de Belgische nationaliteit beschikt, kan, tijdelijk of definitief, de toegang tot het grondgebied worden ontzegd. Ook zal er toepassing worden gemaakt van de mogelijkheid tot weigering of intrekking van een paspoort of reisdocument wanneer er ernstige aanwijzingen bestaan dat de betrokkene handelingen zal stellen die onze veiligheid bedreigen. Een laatste maatregel die door minister JAMBON in zijn beleidsverklaring werd aangekondigd, was een uitbreiding van de lijst met strafbare feiten op basis waarvan de BOM-wet kan worden toegepast, met een aantal gedragingen die voor terroristische doeleinden worden gesteld.

Ondertussen is de lijst van 12 maatregelen – zij het nog in ruwbouw opgesteld – goedgekeurd. De reacties blijven niet uit. De verenigbaarheid met de mensenrechten en de wettelijke haalbaarheid van een aantal maatregelen worden nu al in vraag gesteld en we zijn nog niet toe aan concrete teksten. Het ziet er naar uit dat we een aantal boeiende jaren tegemoet gaan. Panopticon weet zich verzekerd van heel wat boeiende bijdragen.